

Lezersreactie

Domineren de beleidslakeien en vakidioten echt zo sterk?

In het artikel van Frank Miedema 'Sceptische fatalist of sofistische pleitbezorger. Bestaat de integere, onafhankelijke academicus nog?' (ABG # 80, pp. 5-8) komt niet aan de orde dat voor veel van de door Fuller en anderen gesignaleerde problemen al oplossingen zijn bedacht en in de praktijk gebracht. Denk bijvoorbeeld aan de aantasting van het ideaal van 'Einsamkeit und Freiheit' in de geest van Wilhelm von Humboldt.

Terecht merkt Miedema op dat individuele academici tegenwoordig moeten zien te overleven in een arbeidssituatie waarin zij doorlopend rekening moeten houden met geldschietters, opdrachtgevers en andere machthebbers. Hij vergeet echter te vermelden dat op systeemniveau al sinds vele decennia bruikbare oplossingen worden toegepast. Toen de genetische manipulatie in de Verenigde Staten ter discussie stond, is met behulp van 'science courts' voldoende objectieve kennis vergaard om verantwoorde beslissingen mogelijk te maken. En in 1982, toen in ons land tijdens de 'Maatschappelijke Discussie Energiebeleid' vier probleemcomplexen niet eenduidig op te lossen bleken, zijn in het kader van de informatiefase controverses zittingen gehouden, met toepassing van 'science

courts'. In het wetenschappelijk systeem zelf wordt de 'science court'-aanpak gebruikt om controverses te verhelderen en schijn tegenstellingen te ontmaskeren.

De methode van de 'science court' is ontworpen naar analogie van de rol van de strafrechter in een moordzaak. De strafrechter moet de schuldvraag beantwoorden en, indien hij de verdachte schuldig bevindt, de strafmaat bepalen. Ter ondersteuning van zijn werk wordt een geding opgevoerd, met een aanklager en een verdediger van de verdachte. De 'lijdelijke' rechter stuurt de procesgang niet, maar probeert de argumenten van beide partijen zo betrouwbaar en precies mogelijk ter beschikking te krijgen.

Veel beleidsmakers hebben tegenwoordig een academische opleiding in een beleidswetenschap en/of heel wat trainingen in beleidsmethoden achter de rug. Zij weten dat zij voor kleine problemen het beste slechts één enkele adviseur kunnen inschakelen en de uitkomsten vervolgens zelf kunnen relativiseren. Bij middenzware problemen kunnen zij een 'second opinion' inwinnen. Bij zeer ernstige beleidsproblemen ligt een 'science court' voor de hand. Deze situatie doet zich thans in de pensioensector voor. De Nederlandsche Bank als toezichthouder

dringt er bij de pensioenfondsbesturen op aan 'om hun eigen tegenspraak te organiseren'. Om aan deze eis van de toezichthouder te voldoen, worden thans vormen van een 'science court' toegepast om de belangrijkste argumenten pro en contra ter beschikking te krijgen.

Miedema betoogt terecht dat veel wetenschappers aan universiteiten niet meer als leden van een 'Bildungselite' te beschouwen zijn. De oorzaak van deze academische verschraling schuilt met name in het opdringen van de externe beoordeling, de ranking en accreditatie van onderzoeksgroepen en hele universiteiten. Onderzoeksprogramma's worden noodgedwongen steeds gespecialiseerder en consistenter. Winnaars in deze race lijken steeds meer op kunstschaafters op de vierkante meter. De internationale ranglijsten maken duidelijk wie in een bepaalde periode tot de top honderd et cetera behoort.

Om deze overtrokken specialisatie te doorbreken is inmiddels het zogenoemde Tripod-model ingeburgerd. Wie tot de moderne variant van de 'Bildungselite' wil behoren, specialiseert zich op een inhoudelijk terrein, de daarmee verband houdende methoden en een metaterrein. Dit laatste kan bijvoorbeeld de 'state of the art' in de eigen discipline betreffen. Deze nieuwe gang van zaken vereist op den duur twee rankingsystemen. Enerzijds de thans gebruikelijke ranking volgens een inhoudelijke en/of methodische topspecialisatie, anderzijds een ranking op basis van een uitgebalanceerd

werkprogramma met de geschetste drie 'poten'.

Miedema zelf werkt al volgens het Tripod-model, gezien zijn artikel en het eraan ten grondslag liggende boek. In faculteiten hoor je steeds vaker de verzoeking dat door het met emeritaat gaan van een bepaalde hoogleraar 'de laatste wetenschapper met een brede kijk op het vakgebied' verdwijnt. Om aan de eisen van de externe beoordelingen te kunnen voldoen, maar ook aan de eisen van het lidmaatschap van een 'Bildungselite', vormt een driepotige specialisatie een bevredigende oplossing. Door de 'state of the art' van de eigen discipline als leesen schrijfgebied te nemen, kan een wetenschapper ook verantwoord algemeen onderwijs in de eigen discipline verzorgen.

Henk A. Becker, *emeritus hoogleraar sociologie, alsmede methodologie van het sociaal onderzoek, aan de Universiteit Utrecht.*

Overige literatuur

- C. Hitchcock (red.). *Contemporary Debates in Philosophy of Science*. Blackwell Publishing, Oxford 2004.
- S. Krimsky. *Genetic Alchemy. The Social History of the Recombinant DNA Controversy*. The MIT Press, Cambridge Mass. 1982.